

Smutek, smích, údiv, naštvaní, radost, zklamání utváří škálu pocitů, které asi nalezneme během kampaně, ale i v okamžicích oznamování výsledků každých voleb – tedy i amerických. Ty uskutečněné v roce 2020 byly trochu specifické – a to že se konaly v době pandemie, některými kandidáty, ale i účastí voličů, jež byla největší v novodobé historii. Zeptal jsem se znalce americké situace Romana Jocha na to, co bylo „za tím vším“. Je zvláštní, že volby nepřinesly zásadní spojující téma, ale podtrhly rozdělení Ameriky, které je polární a svým způsobem nebezpečné. Nové komunikační technologie „pomohly“ k onomu dělení na „dobré“ a „zlé“ a oba tábory nenacházejí prostoru pro porozumění závažným tématům, s nimiž se tato země musí v budoucnu vypořádat. Snad i pro tuto zemi bude stále platit God bless America!

Dialog byl veden v době koronavirové.

MS: *Romane, podívejme se na americké volby z odstupu. V první otázce budu osobní – komentujete rád tyto volby, pokud si uvědomíte širší společenský a historický kontext? Těší vás to? Děláte-li něco pouze z povinnosti, nevydáte ze sebe to nejlepší.*

RJ: Neříkám, že by mi komentování amerických voleb přinášelo velké uspokojení, ale jistě, dělám to se zájmem. Stále jsem fascinován politikou té země, přijde mi důležité ji sledovat a jsem přesvědčen, že zájem jsem neztratil. Nemusím se proto nutit k něčemu, co je člověku buď obtížné, nebo nepříjemné.

MS: *Mohli bychom využít analogii s majákem. Amerika pro vás představuje život zachraňující maják?*

RJ: Maják mi v tomto případě připadá závažnější. Musím jej sledovat, abych neztroskotal. Kdyby se Amerika ocitla na šikmé ploše, jsme ve velkém ohrožení. Nešlo by však o bezprostředně o život, zatímco na moři bez majáku ztroskotáte bezprostředně, pokud se nestane zázrak. Pokud by se frakce v Americe rozhádaly, mělo by to na Evropu postupný dopad.

MS: *Krásnou ukázkou byl pád Lehman Brothers – a co to znamenalo pro Evropu a vlastně celý svět. V oblasti finančnictví existuje známá metafora: pokud Wall Street kýchne, Evropa dostane chřipku. Přístupujete k tomu tímto způsobem: Amerika stále představuje supervelmoc, a proto významné události v této zemi by měly zajímat každého vnímavého člověka.*

RJ: Pochopitelně! Amerika představuje hlavního spojence, má velkou hospodářskou sílu. Také je pro nás důležité, co se děje v Německu, případně v Evropské unii. Spojené státy jsou pro nás zásadní z bezpečnostního hlediska.

... Otázky ve volbách ...

MS: *Přinesly prezidentské volby zásadní otázky pro rozvoj společnosti? Byly během debat položeny? Nebo v mediálním prostoru, či v širším veřejném prostoru převládl šum?*

RJ: Američané měli diskutovat několik zásadních otázek: První – odmítnou Američané Donalda Trumpa? Dosáhne jedna ze dvou stran opravdové majority? A jak na tom bude radikální levicové křídlo demokratické strany?

MS: *Jaké odpovědi nabízí dosavadní průběh voleb?*

RJ: Trump svůj prezidentský post neobhájil, ale chyběl mu malý počet hlasů. Vlastně se opakovala situace z voleb, kdy nastupoval do úřadu, ovšem v opačném gardu. Američané jednoznačně neodmítli Donalda Trumpa a trumpismu, nicméně je to jeho velmi malá porážka. Dále: demokraté utrpěli porážku v kongresu. Je pozoruhodné, že republikánský prezident těsně prohrál, ale republikáni získají menší většinu v Senátu. Zde závisí na výsledcích doplňovacích voleb ve státu Georgie. Ve

volbách do sněmovny demokraté ztratili několik míst a zachovali si velmi těsnou většinu. Republikáni udrželi většinu v Senátu, ale ve sněmovně posílili.

MS: *Pojďme se podívat na demokraty - a jejich sílu levicového křída.*

RJ: Také bychom měli odpovědět na otázku, co s levicovým křídlem. Bude-li prezidentem Joe Biden, poté nic z radikálně levicového programu nemůže být prosazeno, jelikož v jedné komoře budou demokraté blokováni. Spíše nás čeká politika kompromisů mezi demokratickým prezidentem a republikánským senátem. Buď budou úspěšní, nebo se neprosadí vůbec nic. Myslím si, že volby skončily remízou.

MS: *Podívejme se na tyto volby z jiné perspektivy. Srovnajte, jaká témata byla diskutována v minulých desetiletích dvacátého století s tím, co přichází do diskuse dnes? Nehází po sobě strany „bahnem“ navzájem? Je porážka „trumpismu“ opravdovým programem? Nemají představitelé Spojených států větší cíle? Vezměte si Ronalda Reagana, vtip, vytyčení cíle a jeho působení v západní hemisféře.*

RJ: Přiznávám, že kvalita politické debaty zdegenerovala. Může za to sám pan Trump, jenž nabízí konfrontační styl vedení kampaně i vládnutí. Jde o egoistu, který vše vnímá osobně. Částečně za to může on, ale i sociální média, která například v době Reagana neexistovala. V minulosti působily čtyři televizní kanály, které udržovaly úroveň. Kdokoliv se dnes stal komentátorem na Facebooku, na Twitteru. Na povrch se rozlila lidská zloba a nenávist. Nesmíme opomenout strany a politiky, kteří na tuto „hru“ přistoupili. Vlastně souhlasili tím, že politika se proměnila v něco jako kabaret, divadlo a snahu něco, co zaujme rychle říci ve třech vteřinách. V tomto mediálním věku neexistuje prostor pro kompletnější, obsažnější větu, jež by obsahovala něco hlubšího k zamyšlení. Vlastně se setkáváme s emocemi, dojmy a poukázáním na to, že ten a ten je dobrý a jiný zlý. Můžeme v tom cítit vulgarizaci, primitivizaci politické diskuse.

MS: *Zpět k Ronaldu Reaganovi. Uspěl by v této době? Byl přece velmi osobitý. V mládí hrál a poté řídil stát Kalifornia.*

RJ: Nevím, jestli by uspěl v dnešní době. Možná by uměl komunikovat. On by tím, kdo mluvil o vážných věcech - a to seriózně. Na odlehčení používal vtipy. Nemyslím si, že by se snížil na vulgární projevy na Twitteru. To by považoval - ne pod svou úroveň, ale pod úroveň prezidentského úřadu.

MS: *Považujete volební témata za mělká? Důležitých věcí se nedotkly? Mám na mysli otázku klimatické pařížské dohody, smlouvy TIPP.*

RJ: Ani jedno se nestalo tématem voleb, a to z obou stran, republikánské či demokratické.

... Restart americké demokracie ...

MS: *Existuje něco jako restart americké demokracie prostřednictvím voleb - svátku demokracie?*

RJ: V Americe vždy platilo, že kdo prohrál prezidentské volby, měl velmi uctivý, slušný, blahopřející projev směrem k tomu, kdo vyhrál. Dnes vidíme, že současný prezident tohoto projevu nebude schopen, ovšem není schopen připustit možnost, že prohrál. Ještě budeme svědky právních tahanic a bitev a ještě pár měsíců potrvá, než zazní konečný soudní verdikt, který ohlásí jednoznačného vítěze.

MS: *Jak si vysvětlujete, že kandidáti dosahují tak těsných výsledků, že volby končí u soudu? Jako student jsem sledoval střet Ala Gora a George Bushe mladšího, tehdy o Floridu. Psal se rok 2000.*

RJ: Amerika je vnitřně rozdělena a je polarizovaná. Jsem přesvědčen, že napětí mezi tábory vzrůstá.

Jeden americký aktivista mi říkal: v šedesátých i devadesátých letech platilo: v každých prezidentských volbách mají demokraté 40 procent, republikáni 40 procent. Pro nerozhodné případně přibližně 20 procent, která se přikloní na tu či onu stranu. V dnešní situaci se ale nabízí odlišný obrázek. Každá strana má svých 48 procent a jde tedy pouze o 4 procenta nerozhodných, a to ve státech klíčových. Vystává otázka, na jakou stranu se přikloní? Rozdělení do táborů je mnohem silnější než v minulosti. Skupina těch, kteří opravdu rozhodovali, se notně zmenšila. V Americe máme dva silné tábory, a těch, kteří jsou ovlivnitelní, je mnoho.

MS: *Jedná se o skupiny, mezi nimiž neprobíhá výměna postojů?*

RJ: Ano, jedná se o další věc – přestala komunikace – a to napříč politickými stranami, a proto utrpěla přátelství napříč politickým spektrem. Má-li někdo zájem udržet si přátelství, raději se o politice nebaví, neboť mnozí takto své přátele ztratili.

MS: *Vskutku zvláštní a těžko pochopitelný stav. Vždyť zájem o věci veřejné má nás povzbuzovat k činu – ne jen se bud' utvrzovat či nenávidět.*

RJ: S tímto přístupem souhlasím, ale situace je hodně smutná. Trochu mi volby v Americe připomínají oddělení Británie od Evropské unie, případně dnešní situaci v Polsku (*listopad 2020 pozn. red.*) Jde o dva nesmiřitelné tábory, které se vzájemně nesnáší.

MS: *Jaká je úloha jednotlivce v této situaci? Křesťan uslyší: modli se.*

RJ: Radil bych pasivní rezistenci: nenechal bych zatáhnout do tohoto šílenství. Nenechat se „zaškatulkovat“ do pouze jednoho tábora. Také bychom měli udržovat slušné vztahy i s lidmi jiných názorů, než zastáváme sami. Měli bychom mít přátele i v opačném názorovém táboře.

MS: *Nepřispívají k rozdělování světa i „rychlá“ sociální média, která banalizují vztahy mezi námi všemi?*

RJ: Jednoznačně! Důležitým znakem je, že si tam navolíme okruh lidí – přátele, které sledujeme. Vybereme si ty, kteří mají stejný postoj. Tito jedinci žijí v „bublinách“. Neuvědomují si, že existuje mnoho spoluobčanů, kteří se na věc dívají úplně jinak. V diskusních pořadech velkých televizních stanic slyšíte názory zástupců různých stran. V Čechách jsou zástupci všech parlamentních stran zváni do televize. Sice s některými nemusíte souhlasit, ale slyšíte je. Víte, co tvrdí. Domnívám se, že televize je v tomto ohledu ekumeničtější médium, ale twitterové a facebookové bubliny neprospívají. Jste obklopen a utvrzován názoru. Z toho pak vyplývá, že ten, kdo má jiný názor, není vnímán jako člověk s odlišným názorem, ale jako „vyvrhel lidstva“. Ztrácí se pochopení po spoluobčany, kteří jsou jiného názoru. Jsem ukolébáván, ba utvrzován svým okolím, že pouze můj názor, který zastávám, je opravdu správný.

... Ochota slyšet okolní svět ...

MS: *Jevíte se jako ten, kdo vítá odlišné postoje. Snad vám k tomu pomáhá i například National Revue. Jakou sílu má toto médium? Otázku kladu proto, že se jím inspiřujete.*

RJ: Jde o intelektuální konzervativní časopis, ale není „zapšklý“. Má smysl pro humor a občas je i ironický. Nepřeceňoval bych jeho vliv, protože časopis je intelektuálně orientovaný. Odebírá jej malé procento lidí a možná mu v dlouhodobém horizontu hrozí zánik.

... Jakého prezidenta Amerika potřebuje? ...

MS: *Jakého prezidenta by potřebovala Amerika, abychom my k ní mohli vzhlížet jako k zemi sjednocené, jako k opravdu Spojeným státům americkým - a ne k Rozděleným státům Americkým?*

RJ: Volba Bidena či Trumpa nebude mít vliv na uklidnění situace. Amerika po těchto volbách zůstane rozdělená - bude mít dva tábory, jejichž jádra se budou nenávidět.

MS: *Očekáváte naději na zlepšení?*

RJ: Snad až po příštích volbách v roce 2024, kdy strany nominují kandidáty, kteří budou mít odlišný styl. Budou mnohem přátelštější, mnohem méně konfliktní. Nejlépe by bylo, pokud by se jednalo o osobní přátele, z nich každý bude kandidovat za jinou stranu. Tyto případy můžeme vidět zřídka. Příští čtyři roky uklidnění či zlidštění nečekám.

MS: *Může být rozvrat v Americe využit Čínou, která usiluje o to, být mocností, která nahradí Ameriku, ovšem pokud zde na planetě bude lidstvo ještě existovat?*

RJ: Aspirují nové mocnosti, mezi něž řadíme Čínu, Rusko, Irán - ti všichni musí mít z vnitřní americké rozhádanosti radost, o tom není pochyb a možná k tomu přispívají. V zahraniční politice Amerika byla zásadním hráčem a hlavní složky, mezi něž řadíme armádu, profesionální diplomacie, nepodléhaly politické polarizaci. Občané k tomu přistupují jako ke službě zemi bez ohledu na to, kdo momentálně zastává post prezidenta. Relativně potěšující zpráva zní: profesionální složky státní moci, tam politizace a polarizace vstoupila dosud nejméně.